

Z drobníček Janky Bryla

Madému šedesátníkovi Mílovi, dobrému člověku,
jenž ještě žije, z běloruských originálů vybral,
přeložil a z křivolakých cest životem a po světě
posílá

Václav Židlický

Rembrandt. Rotterdamská galerie.

Množství portrétů důležitých, ve své době významných
persón.

Dneska je to k smíchu: měli za to, že dělají laskavost
umělci, že nikoli on, ale oni přežijí!...

V místnosti, kde žil Voltaire, mě pobaveně napadlo: jak
jen mohl filozofovat v takovém přepychu? Vždyť přece jeho
předchůdci rodili moudrosti například v sudu...

Tak jednoduché počty:

Přátele našich přátel jsou našimi přáteli. A co nepřá-
tele našich přátel? Každopádně nejsou našimi přáteli. A to-
lik to bolí, když na to přátele zapomínají.

Mám rád Rusy, Rusko, miluji Ukrajinu... Ale nikdy jsem
ani na okamžik nezalitoval, že jsem Bělorus, nikdy se mi ne-
zachtělo být někým jiným, podobně jako mě nenspadla nesmysl-
ná myšlenka, že bych měl být ženou. Jsem Bělorus právě tak
jako muž, a jinak se prostě nedovedu na svět dívat.

Jsou to dvě zcela odlišné věci: když voják sní o tom, jak se stane maršálem, a kaprál si myslí, že už je generálem.

Nikdy se nezakymácejí jen sloupy, zvláště ty hluboko zakopané.

Znovu jsem si přečetl Pavilón č. 6 a mimoděk mě napadlo: neměl snad A. P. na mysli celé Ruské impérium - šestinu světa?

K sebevědomí člověk mnoho nepotřebuje - stačí jen ono.

Proč myslíte, že nepřítel bude o mně psát objektivněji než přítel?

Zavalitá dáma se vrátila z důležité služební cesty do zahraničí a z tribuny podává zprávu o svých poznatcích. Na vynikající úrovni, s náležitou politickou vyspělostí:

"Potom jsme, soudruzi, jeli na prohlídku Elysejských pólí. Je fakt, že jsou docela pěkná... Ale na druhé straně si všimněme amerických bombónů - všbec mi, soudruzi, nechutnaly. (To je) Taky fakt..."

Nomenklaturní kádr, který už skoro třicet let dělá jednou do výroby dehtu, podruhé do operní tvorby, se vyzná ve všem stejně. Všude však řídí. Toho času řídí výchovu budou-

cích malířů. Přijel zkontrolovat, jak se jeho svěřenci chovají na letní odborné praxi:

"Proč tu sedíte a nemalujete?"

"Čekáme na modely, soudruhu řediteli."

Zpod klobouku zablýskl zcela vážně strohý pohled:

"Tak si zatím malujte pozadí!..."

V letadle jsem seděl u stolku s drzým a širším než delším kandidátem věd. Celou cestu mi šlapal po vyglancovaných polobotkách, aniž považoval za nutné aspoň jednou se omluvit. A já měl pořád nutkání se ho zeptat: "Prosím vás, člověče, máte dvě nohy, nebo čtyři?"

Ukazoval mi svou přepychovou chatu. Z pracovny v mezaninu, když si člověk sedne k psacímu stolu, je vidět jen voda a nebe, po zemi ani památka. Učinný symbol: naprostá odtrženost od života! Div jsem mu to rovnou tak neplácl.

Soudruh Iks má všechny důvody k domněnce, že ani Puškin nepsal svá díla sám: cožpak neměl žádné podřízené?

"Nadání nemá, zato jak široce zachytil události!..."

Jako zpěvák: nemá sice hlas, ale jak široce otvírá ústa!...

Autor "dokumentární novely" píše v předmluvě:

"V tomto díle není nic vymyšleného."

Myslí to jako plus.

Nešťastná Vojna a mír!...

Halasný pokřik: kde je syžet?... Chybí syžet!...

Podobá se to směšné situaci: díváte se na krásnou dívku a myslíte především na její kostru:

Fyzikové říkají: něco objevíme, pak se to snažíme vyvrátit, popřít. Vydrží-li to naše namáhání, dá se předpokládat, že v tom něco je.

To bychom potřebovali my literáti. Aby autor sám sebe prověřoval popíráním.

Protiabstrakcionistická kampaň - zvláště v naší provinční variantě - až bolí svou povrchností, hrubostí, přehlídkovou vřavou, malicherným revanšismem... Starší soudruzi by si měli být vědomi, že věk zavazuje, aby byli moudřejší než mladší; a někteří literární vůdci by neměli na sebe brát zbytečně moc z toho, v čem se příliš nevyznají...

Musím vydržet, uchovat si lidskou důstojnost, myslet na to, co nepomíjí, nýbrž přetrvává...

Jednoho mizeru odvolali z funkce, a to ze zcela prostého důvodu: vypisoval si honoráře za cizí "vysoce ideové" články. Druhého budou odvolávat v těchto dnech, také s výstrahou... A člověk si vybavuje, jak ten druhý vymáhal, aby se před prvním kál za své "chyby" nevinný, rozumný a schopný třetí. Jak dobře, že nikdo neposlechl druhého a nepokořil se před prvním. A mně osobně těší, že jsem zůstal při třetím; že jsem zůstal tím, čím má být člověk, má-li mít právo na toto hrdé jméno.

"Vydobyl jsem si právo nemít právo psát špatně. A vůbec nezávidím těm, kteří si vybojovali právo psát špatně. Ze

všech sil se budu snažit, abych se nezařadil do řad jejich početného vojska."

Jsou to Světlovova slova. Abych je mohl vztáhnout na sebe, také musím mít právo. A já ho chci mít.

Koupil jsem si knižní vydání Za dálkou dálka a s chutí se pustil do čtení poémy, známé už z časopiseckých úryvků.

Ale - nic moc!...

Dokonce mě napadlo toto:

Opravdu je to s naší literaturou tak špatné, že i tato plytká hloubka se považuje za hlubinu a taková opožděná odva-
hava se nazývá mužností?...

Říkám to při vši velké úctě k Tvardovskému.

Dal jsem se do Čakovského, v Polsku ho chválili za "nové pojetí" Stalinovy osoby. Pojetí tu je, chybí však patřičná hloubka, jež by odpovídala významu materiálu a důležitosti doby.

Dočetl jsem Gamzatovův Můj Dagestán. Příliš mnohomluvné a pod příkrovem "lidové" naivity i značně neskromné...

S nesmírným potěšením čtu ve Voprosech literatury Pasternakovy dopisy a říkám si:

Dokdy budeme ponecháni v nevědomosti, že mezi námi žili tak skvělí lidé! Právě tak - žili, protože dokud žijí, je pouze nemoha umožněno, aby nahlédli do jejich hlubin a poznali jejich podstatu...

S Tolstým se dá jít těžkostmi života, když je člověk silný i slabý. Máme se o koho opřít.

S Dostojevským projde životními tragédiemi jen opravdový silák.

V celém obrovském dědictví Tolstého není ani jediná hrubá nadávka, a vyřčeno je toho tolik. Přitom je to uděláno navěky. A popularita je zajištěna navždy.

Napadlo mě, že takových deset procent Šolochovovy popularity připadá na jeho "realismus", na nadávky a příslušná slovíčka.

Ale mimoděk jsem tomu realismu záviděl.

Brzy ráno jsme šli ve dvou nádhernou lesní cestou, kde bývá tak hodně sněhu - na zemi i na stromech - a já jsem zastavil přítele, abych ho upozornil na ještě jeden krásný výjev.

Nad komínem šedé chalupy se vznášel tenký sloupek dýmu.

Pokolikáté už se mi vybavil Dým od Konopnické! Dým nad ubohým staveníčkem staré ženy, neduživý "jako vzdech ze starých prsou, které jej vyrvaly z ohně".

Co znamená umělecký detail!

"Umlčet starou vědmu!" řekl Pugačov. A mladý kozák ji okamžitě ťal šavlí po hlavě, stařena se zalila krví a padla na schody před vcho^{dem}:"

V čem je tajemství, v čem spočívají zákony mistrovství? Proč byl kozák mladý?

Jedno je nesporné: kdyby tu starou ženu udeřil šavlí někdo starý, působilo by to mnohem slaběji. Možná že by si to člověk ani tolik nezepamatoval - už od dětství. Protože to i cituji z paměti.

Lid vytváří umění mimochodem, při práci na chléb vezdejší pro nás všechny. A dělá to lépe než my profesionálové.

Z referátu "renomovaného" kritika o známém prozaikovi:

"Byl to spisovatel se lví pracovitostí..."

A krajané, kteří si pamatují veselého, prostého rodáka, chlapce ze vsi, který se "vypracoval" až na spisovatele, sedí, poslouchají a díví se:

Jak vlastně vypadá ta lví pracovitost?...

V poliklinice:

"Nazdar, Zojko, co tu děláš?"

"Přišla jsem ohledně otázky zubů."

To není vtip: dívka zastává vedoucí místo.

Koupil jsem si knihu o běloruské fauně a se zájmem v ní listuji.

Mezi zvířaty, orly a hady najednou zazní jako nádherný tón: Luscinia luscinia - slavík obecný. Ať někdo najde přesnější, výstižnější a hrdější pojmenování.

Tak nějak bychom měli "titulovat" i nás, všelijak "zasloužilé" literáty.

Prohlížel jsem si staré zápisky a narazil na záznam, který mi už několik dní nejde z hlavy, dokonce mám chuť se přímo někoho zeptat:

"Už vás někdy bili po obnaženém srdci?"

Nevím, zda jsem to někde slyšel nebo četl, ale v poslední době to cítím velice blízce, jako vlastní...

Hle, co je "lyrická próza".

Módní básnířka se ptala hospodyně ve vsi:

"Prosím vás, mohla byste mi říct, jak ta slípka snáší vejce?"

Myslela to docela vážně: přijela na venkov studovat život.

Romantik (poněkud podnapilý):

"Ten když, kamaráde, zpívá, tak se třesou okna!"

Realista (střízlivější):

"To víš, kamaráde, když nejsou pořádně zakytovaná..."

Chlapi se do nabažení koupou.

Mluvka: "A pěkně si všechno, všecičko pořádně umyjeme!..."

Mlčenlivý na to: "Nezapomeň si vydrhnout i ten svůj jazyk!"

Konečně se mi podařilo přijít jednou do kyjevského Vladimírského chrámu v době, kdy se koanly bohoslužby. K zážitku Vrubelových, Nestěrevových a Vasněcovových maleb se přidala rozkoš z krásy něčí - mrzí mě, že nevím čí - neméně klasické hudby. Chránovou loď zněl Otčenáš. Nádherný tenorový hlas se božsky svobodně procházel pod klenbou v doprovodu vynikajícího sboru...

Jak politováníhodný bývá někdy diletantský boj s náboženstvím v našich vesnických klubech i v tisku, jak primitivně je veden!

Když mě ve snaze pochválit nazývají lyrikem, pociťuji jakousi rozmrzelost: jsem snad nějaký nasládlý a bezmyslenkovitý tenor?...

Lidé se na mě jako na spisovatele dívají podle toho, co už mám, posuzují mě podle mých hotových děl. Já se zase častěji vidím s tím, co teprve udělám, co musím udělat. Proto přátelé a čtenáři mívají o mně lepší mínění než já sám...

Proč nemůžeme sami sobě odpustit, třebaže o "vině" nikdo jiný neví?!

Řeknu vám, přátelé, přece jen jsem šťastný člověk!...

Otevřel jsem okno, zavolal syna k obědu, okno jsem zase přibouchl a vtom vypadla okenní tabule a z čtvrtého poschodí se řítila dolů na hlouček veselých kluků... Roztříštěné sklo nikoho z nich ani neškráblo!

A já tedy mohu dál žít, vnímat krásy světa a znovu pracovat!...

"Tvůrčí muka!" Do tohoto pojmu nutno zahrnout právě ta muka, která člověk prožívá, když chce pracovat, ale nemůže. Protože jakápak muka, když práce jde?

Je to hrozné - vědět, že jak dneska, tak zítra i pozítří budeš mít volné ráno, mohl bys pracovat, ale nejde to!...

Polituj mě, řekni laskavé slovo, a já se zas vzbudím. Nebo je to nepřírozené přání, protizákonná slabost?